

МІЙ ТВОРЧИЙ ПОШУК НЕ КРАЩИЙ ЗА ІНШІ – ВІН ІНАКШИЙ

Алла Дудаш,
викладач ВП НУБіП України
«Мукачівський аграрний коледж»

Із давніх-давен формування особистості, тобто прилучення до творчості та стимулювання її до самовираження займало важливе місце у формуванні нації та держави. Це забезпечувало гармонійне співвідношення людини з природою та оточуючим світом, розвиток індивідуальності та самостійності у вирішенні життєвих проблем. Чуттєві форми осягнення дійсності спонукають до особистісного переживання явищ навколишнього світу і тим допомагають людині усвідомити його розмаїття. Такі форми пізнання властиві мистецтву, є своєрідним регулятивним інструментом впливу на становлення особистості, ствердженням нових ідеалів розвитку духовної культури студентів та зорієнтовані на його творчу спрямованість. У процесі викладання культурології ми враховуємо сучасні методологічні підходи, на яких базується зміст і загальна логіка курсу: культурологічний, аксіологічний, особистісний, компетентний. Аксіологічна площина дисципліни «Культурологія» – чинник гуманітарної освіти, де результат цивілізаційного розвитку людства пізнаємо через особистісні духовні поняття.

Як відомо, вирішальне значення для досягнення позитивного результату в межах освітньої діяльності

мають мотивуючі її фактори, тобто рушійна сила внутрішнього та зовнішнього порядку, які створюють та визначають будь-яку активність людини. Якщо для студента діяльність має значення сама по собі (наприклад, задовольняється пізнавальна потреба в процесі навчання), то ми можемо говорити про внутрішню мотивацію. Якщо значення набувають інші потреби (престиж, бажання показати себе та ін.), то маємо справу із зовнішніми мотивами. Закон Йеркса-Додсона, сформульований декілька десятиліть тому, говорить про залежність ефективності діяльності від сили мотивації: «Чим вище мотивація, тим вище результативність діяльності. Але прямий зв'язок зберігається до визначеної межі: якщо після досягнення деякого оптимального рівня сила мотивації продовжує збільшуватися, то ефективність діяльності починає знижуватися». Саме з пізнавальною мотивацією (не з мотивацією успіху) пов'язують плідну творчу активність особистості в навчальному процесі (Матюшкін А. М.).

Справжній творчий процес – плідний та результативний – дається важко. Це відповідальність за результат,

прийняті студентом рішення, ризики, помилки... Скільки речей змагаються в душі студента під час процесу творчого акту. Звісно, більш зручним є дотримання вказівок викладача з будь-якої дисципліни: рішення приймає викладач, він же бере на себе відповідальність, він і помиляється (за умови незавершеного творчого акту). Таким чином, інколи свобода творчих процесів відчувається аж тією мірою, що видається майже нестерпною. Творити, вирішувати, шукати – ось у чому покликання людини. Ці якості потрібно виховувати в студентів.

Спільним для усіх є лиш одне розуміння внутрішньої мотиваційної поведінки як діяльності заради своїх інтересів та самого себе, або заради тісно пов'язаної з ними цільової мети, яка не може бути просто засобом досягнення певного рівня. Це можна охарактеризувати як радісне відчуття від активності, коли студент ніби повністю зливається з предметом, який досліджує, коли увага зосереджена на занятті, що примусить його забути про все інше.

Багато спеціалістів приходять до думки про необхідність цілеспрямованого

формування в студентів навчально-пізнавальної діяльності, так як кінцевим результатом навчання студентів є система художньо-естетичних цінностей і компетентностей – важливих складників естетично розвинутої особистості, що полягає в її здатності і готовності використовувати отриманий досвід у самостійній практичній художньо-творчій діяльності згідно із загальнолюдськими естетичними цінностями й світоглядними позиціями.

В наш час все частіше зустрічаємо слово «майстерність» чи словосполучення «майстер своєї справи». Звернемо увагу, що перше використовується у двох значеннях: як певний вид ремесла та як характеристика рівня володіння вміннями у тій чи іншій галузі діяльності, ступінь її досконалості і неповторності, тобто мистецтва. Саме такому змісту відповідає поняття майстерності викладача, що передбачає наявність елементів творчості у вирішенні різноманітних завдань. Існує тільки один засіб виховати творчого студента – дозволити йому творити (майструвати). Майстерність характеризує не тільки різні прийоми діяльності, її техніку та можливість використання, які можуть бути зафіксовані словами, певними образами, відеозаписами, але і дає характеристику, як це робиться в реальній ситуації, тобто є ознакою непередбачуваних суб'єктивно-неповторних дій, які неможливо описати у всій їх повноті, тому що спостереженню піддаються тільки окремі спалахи успіху.

Певна річ, на відміну від інших сфер науки, мета творчого процесу викладача культурології не спрямована на створення чогось принципово нового, оригінального, оскільки його продуктом за-

вжди залишається розвиток особистості.

Пошуки нових засобів діяльності становлять основу педагогічних інновацій. Термін «інновація» – латинського походження й означає оновлення та зміни. Така діяльність пов'язана з відмовою від штампів, стереотипів у навчальному процесі, виходить за межі чинних нормативів, може народитися у процесі практичної роботи. Як навчання, так і виховання спрямовані на набуття студентами соціального досвіду.

Концепція розвивального навчання досягається засобами активізації її продуктивної діяльності. Оскільки така діяльність сприяє розвитку самостійності, ініціативності, креативності, власної позиції, здатності до усвідомлення свого творчого потенціалу, почуття оптимізму та багатьох інших якостей, у процесі навчання реалізуються і виховні цілі впливу на студентів.

Мистецтво іноді є не прямим вираженням життя, а антитезою до нього. Справа, звичайно, не просто у насолоді мистецтвом як естетичною складовою споглядання надбання культурних досягнень людства, справа в якійсь антитезі, в тому, що в мистецтві можна пережити таку сторону нашої психіки, яка не знаходить собі виходу в нашому повсякденному житті. Вплив мистецтва набагато складніший та багатогранніший, і з якого боку ми б його не вивчали, обов'язково побачимо, що воно об'єднує в собі дещо, що відрізняється від простої передачі почуттів. Чи ми дамо йому назву «систематизація почуттів», чи «концентрація життя», ми побачимо, що мистецтво має витоки із визначених життєвих почуттів, але здійснює певну переробку їх, на яку зазвичай не звертаємо уваги.

Інколи почуття, що викликають душевний дискомфорт, потребуючи виходу, починають знаходити його засобами самого мистецтва, але природа їх залишається тою самою. Таким чином, мистецтво є необхідним вивільненням нервової енергії і по суті – складним засобом врівноваження організму і середовища в критичні моменти нашої поведінки. Таким чином воно звільняє людину від страху і ніби відкриває вільний шлях для рішучості. В моменти великої напруги звільнення від страху стає щастям.

Щастя – це вищий прояв реалізації сенсу життя особистості. Тут перевагу має емоційний, почуттєвий бік моральної свідомості, що забезпечує високий ступінь внутрішньої задоволеності людини всією своєю життєдіяльністю чи окремими її моментами на основі самореалізації особистих потреб і здібностей, інтересів і цілей, бажань та ідеалів. Сократ говорив, що істинне щастя – це турбота про свою душу, орієнтація на розум, істину й доброзичливість, прагнення завжди залишатися людиною, зберігати свою внутрішню гідність. Чи відчувають студенти під час навчального процесу щастя? Чи може для них творчий процес стати щасливим спогадом? Це залежить як від викладача, так і від студента. Перед викладачем стоїть завдання виявити, витягнути назовні приховані індивідуальні здібності.

У чому вбачає студент своє призначення, вивчаючи культурні надбання людства та свого народу? Чи відчуває він ту міру відповідальності, яка покладається на нього уже сьогодні? Чи володіє достатньо знаннями, щоб використати їх у майбутньому, та чи може він бути провідником у безмежному просторі культури? Тут доцільним, на мою думку, стає вміння ор-

ганізувати творчу діяльність студентів у процесі оволодіння знаннями з дисципліни «Культурологія» із застосуванням найрізноманітніших форм діяльності, створити атмосферу напруженої, але радісної праці (внутрішня творча діяльність свідомості). Важливим аспектом навчально-пізнавальної роботи виступає поєднання патріотичного та полікультурного виховання студентів. Однією із багатьох технологій є метод проектів як групових, так і особистісно зорієнтованих. Кожен з них спрямований на те, щоб студенти якомога повніше використали набутий досвід, поєднали із своїми інтересами та можливостями для реалізації задуманого. Тут на передній план виступає інтерактивне навчання. Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської мови і походить від слова «interact», де «inter» – взаємний і «akt» – діяти, тобто здатний до взаємодії, діалогу. Ця форма організації процесу творчої діяльності повинна мати передбачувану мету та створення таких умов роботи, за яких кожен студент відчуватиме свою успішність, інтелектуальність, спроможність реалізувати свій потенціал та бути постійно активним учасником взаємодії з іншими студентами.

Такою діяльністю може бути ознайомлення, вивчення, створення презентаційних матеріалів та обмін набутим досвідом в процесі роботи із іншими студентами ще невідомих молодих композиторів, письменників, дизайнерів, співаків, архітекторів (список постійно збільшується). У керівників культурними та освітніми закладами так само існує специфічний вид роботи, який може задовольнити попит молодого покоління не тільки знаннями, але й певним життєвим досвідом, обмін яким згодом

може послужити прикладом для підростаючого покоління. Спільні проекти про міста та села (у яких проживають студенти), фестивалі та інші види прояву мистецтва у нашому житті можуть дати студентам поштовх подивитися на рідну землю з неабиякою любов'ю та назавжди проїнятися проблемами рідного народу, зацікавити до вивчення культурних надбань України та самому творити неповторні шедеври.

Під час створення спільного проекту (результатом якого можуть бути: проведення спільних літературних та концертних вечорів, перегляд фотослайдів, розігрування акторських сцен, танцювальні композиції та вивчення пластичних рухів, позааудиторна зустріч із відомими людьми, презентація, перегляд відеозапису зробленого самими студентами та інший вид діяльності, самостійно обраний студентами) студенти навчаються бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення та використовувати інформаційні, пізнавальні, мотиваційні, регулятивні форми роботи.

З метою залучення студентів до творчої діяльності в процесі вивчення дисципліни «Культурологія» слід використовувати імпровізації (різні за формами пошукового процесу. Імпровізація (від латинського *improvizus* – непередбачений) – це створення чогось без попередньої підготовки. Імпровізація в процесі навчання – об'єктивний складник освітнього процесу, що виступає засобом інтуїтивного пошуку, оперативного вирішення завдань як викладача, так і студентів. У культурології завжди актуальним буде питання ознайомлення з досвідом людства, який накопичений у ході його соціокультурного

розвитку, а також з досвідом сучасних людей, що досягли певного результату у своїй діяльності. Центром культури була і є людина, тому вона виступає і як об'єкт, і як суб'єкт культури одночасно, тому досвід успішних людей завжди буде нести не тільки матеріальну, а й моральну та естетичну цінності.

За таких умов розвиваються: індивідуальні, пізнавальні здібності студентів; виявляється і використовується індивідуальний досвід студента; студент пізнає себе, самовизначається, самореалізується. Як говорить старе індуське прислів'я: «Людина, яка спробувала на смак гірчичне зерно, знає смак гірчиці краще, ніж людина, яка побачила слона, навантаженого гірчичними зернами». Дійсно, людське існування має сенс тоді, коли ми не боїмося пожертвувати найкращим, що маємо, – своєю обдарованістю. Даром можна назвати ту якісно-своєрідну сукупність здібностей, від яких залежить можливість успішного творчого акту, який приносить задоволення не тільки тій особистості, що творить, але й тим, хто його споглядає. Для цього потрібно відмовитися від ідеї зверхності, а це одна із самих спокусливих ідей, яка може прийти на думку кожному, незалежно від того, чи ми її усвідомлюємо, чи навпаки. Мій творчий пошук не кращий за інші – він інакший. Це повинно стати гаслом як для викладача, так і для студентів. Навіть людям із прекрасним минулим та великими досягненнями не варто «відпочивати на лаврах», тому що, ніщо не зупиняє розвиток особистості швидше. Не почивай на лаврах, але і не затримуйся на своїх невдачах. Починай все спочатку, починай свою справу заново, ступай на новий щабель пізнання і досвіду.